

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України
«Про схвалення Концепції Державної економічної програми
поводження з відпрацьованим ядерним паливом
вітчизняних атомних електростанцій на період до 2030 року»
(далі – проєкт акта)

1. Мета

Проєкт акта розроблено з метою розв’язання комплексних галузевих проблем поведження з відпрацьованим ядерним паливом українських атомних електростанцій, що експлуатуються, продовження імплементації положень Директиви Ради 2011/70/EURATOM від 19 липня 2011 року «Про запровадження рамок Співтовариства для відповідального та безпечного управління відпрацьованим паливом та радіоактивними відходами» (далі – Директива Ради 2011/70/EURATOM) в українське ядерне законодавство, створення підґрунтя для розроблення та затвердження в установленому порядку Державної економічної програми поведження з відпрацьованим ядерним паливом вітчизняних атомних електростанцій на період до 2030 року (далі – Програма).

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Необхідність розроблення та затвердження Програми визначена частиною п’ятою статті 1 Указу Президента України від 13 квітня 2016 року № 141/2016 «Про додаткові заходи щодо перетворення об’єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» з урахуванням вимог Директиви Ради 2011/70/EURATOM, якою встановлено, що кожна країна, яка використовує ядерну енергетику, повинна мати національну (державну) програму поведження з відпрацьованим ядерним паливом.

Дія проєкту акта не поширюється на поведження з відпрацьованим ядерним паливом Чорнобильської АЕС, яка перебуває на стадії зняття з експлуатації.

Поведження з відпрацьованим ядерним паливом зазначеної АЕС здійснюється в рамках виконання завдання 3 Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об’єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, затвердженої Законом України «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об’єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему» шляхом експлуатації сховищ проміжного зберігання відпрацьованого ядерного палива СВЯП-1 та СВЯП-2, що фінансується за рахунок коштів державного бюджету.

Завдання та заходи щодо поведження з відпрацьованим ядерним паливом Рівненської, Хмельницької, Запорізької та Південноукраїнської атомних електростанцій виконувались протягом останніх п’яти років в рамках Державної економічної програми поведження з відпрацьованим ядерним паливом вітчизняних атомних електростанцій на період 2025 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2021 року № 847 (далі – Програма до 2025 року), дія якої завершується у 2025 році.

Під час виконання Програми до 2025 року було кардинально змінено діючу до того часу схему поводження з відпрацьованим ядерним паливом вітчизняних атомних електростанцій – Україна ввела в експлуатацію власне сховище довготривалого зберігання відпрацьованого ядерного палива, відмовившись від послуг російських підприємств щодо його тимчасового зберігання та переробки.

Таким чином продовження терміну дії Програми до 2025 року не можливо через суттєві зміни у її завданнях і заходах, отже, існує необхідність прийняття нового документа державного планування на період до 2030 року.

Концепція Програми до 2025 року була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05 червня 2019 року № 385 «Про схвалення Концепції державної економічної програми поводження з відпрацьованим ядерним паливом вітчизняних атомних електростанцій на період 2025 року».

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом акта визначаються такі задачі, на виконання яких буде спрямована Програма, що розроблятиметься у разі його прийняття Кабінетом Міністрів України:

- технологічна витримка відпрацьованого ядерного палива у приреакторних басейнах витримки («мокре» зберігання) до досягнення рівня залишкового тепловиділення, прийнятного для його перевезення, забезпечення транспортування відпрацьованого ядерного палива до спеціальних сховищ для безпечного зберігання;

- забезпечення безпечної експлуатації сховища для зберігання відпрацьованого ядерного палива Запорізької атомної електростанції;

- продовження введення в експлуатацію та експлуатація пускових комплексів централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій відповідно до проєктних показників;

- продовження впровадження на діючих енергоблоках атомних електростанцій необхідної інфраструктури за технологією американської компанії «HOLTEC» для відвантаження відпрацьованого ядерного палива з приреакторних басейнів витримки;

- виконання науково-технічного супроводження заходів із поводження з відпрацьованим ядерним паливом на атомних електростанціях та сховищах «сухого типу», зокрема, напрацювання матеріалу для створення стратегії поводження з відпрацьованим ядерним паливом у довгостроковій перспективі з урахуванням обсягів відпрацьованого ядерного палива, яке утворюватиметься в результаті експлуатації нових атомних потужностей, будівництво яких передбачено Енергетичною стратегією, а також матеріалів для визначення остаточного способу поводження з відпрацьованим ядерним паливом – захоронення або переробка;

- інформування громадськості та інших заінтересованих сторін про заходи із поводження з відпрацьованим ядерним паливом вітчизняних атомних електростанцій.

Водночас у проєкті акта зазначається про відсутність можливості на цей час для АТ «НАЕК «Енергоатом» здійснювати передбачені національним законодавством і міжнародними зобов'язаннями функції щодо Запорізької АЕС та ССВЯП у зв'язку з їх тимчасовою окупацією російськими військами. Після деокупації Запорізької АЕС АТ «НАЕК «Енергоатом» невідкладно розпочне роботи з вивчення стану ССВЯП та забезпечення його безпечної експлуатації.

4. Правові аспекти

Основними нормативно-правовими актами у цій сфері правового регулювання є:

Закон України «Про ратифікацію Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами»;

Закон України «Про державні цільові програми»;

Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»;

Закон України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення»;

Закон України «Про поводження з відпрацьованим ядерним паливом щодо розміщення, проектування та будівництва централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій»;

Закон України «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему»;

Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»;

Директива Ради 2011/70/EURATOM;

Указ Президента України від 13 квітня 2016 року № 141/2016 «Про додаткові заходи щодо перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 року № 106 «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм»;

постанова Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»;

постанова Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2021 року № 847 «Про затвердження Державної економічної програми поводження з відпрацьованим ядерним паливом вітчизняних атомних електростанцій на період 2025 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 05 червня 2019 року № 385 «Про схвалення Концепції державної економічної програми поводження з

відпрацьованим ядерним паливом вітчизняних атомних електростанцій на період 2025 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 року № 373-р «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року»;

наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 04 квітня 2014 року № 284 «Про покладання функцій експлуатуючої організації ядерної установки щодо централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту акта не потребує фінансування з державного та/чи місцевих бюджетів. Фінансування Програми здійснюватиметься за рахунок власних коштів АТ «НАЕК «Енергоатом», а також інших джерел, не заборонених законодавством.

6. Позиція заінтересованих сторін

З метою проведення публічних консультацій відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», проєкт акта розміщується на офіційному вебсайті Міненерго.

Проєкт акта надається на розгляд та погодження до Спільного представницького органу всеукраїнських профспілок та профспілкових об'єднань на національному рівні, Спільного представницького органу сторін роботодавців на національному рівні, Атомпрофспілки.

Проєкт акта не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної, сфери наукової та науково-технічної діяльності.

7. Оцінка відповідності

У проєкті акта відсутні положення, що стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод; впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; створюють підстави для дискримінації.

Проєкт акта буде надісланий в установленому порядку до Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України та до Національного агентства з питань запобігання корупції для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

8. Прогноз результатів

Реалізація проєкту акта не матиме впливу на інтереси заінтересованих сторін, ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини.

У разі прийняття проєкту акта буде продовжено імплементацію положень Директиви Ради 2011/70/EURATOM в українське законодавство, створено підґрунття для розроблення та затвердження в установленому порядку Державної економічної програми поводження з відпрацьованим ядерним паливом вітчизняних атомних електростанцій на період до 2030 року, метою якої є розв'язання комплексних галузевих проблем поводження з відпрацьованим ядерним паливом українських атомних електростанцій, що експлуатуються, напрацювання матеріалу для створення стратегії поводження з відпрацьованим ядерним паливом у довгостроковій перспективі з урахуванням також ядерних потужностей, які будуть побудовані, підвищення економічної ефективності системи поводження з відпрацьованим ядерним паливом, встановлення рамкових умов та завдань для експлуатуючої організації (оператора) щодо безпечного та економічно ефективного поводження з відпрацьованим ядерним паливом.

Міністр енергетики України

Світлана ГРИНЧУК

«___» _____ 2025 р.